

Aftale mellem Dansk Skovforening og Danske Træindustrier om fastsættelse af vejledende priser for råtræ

J.nr. 2:8032-43/fa

Rådsmødet den 25. november 1998

1. Resumé

Det anmeldte aftalekompleks mellem to modstående brancheforeninger, nemlig Dansk Skovforening (herefter DS), der repræsenterer de private skovejere og Danske Træindustrier (herefter DTI) vedrører fastsættelsen af vejledende priser og salgsvilkår på dansk råtræ. Foreningerne har i sin anmeldelse fremsendt den 19. maj 1998 anmodet om en erklæring om ikke-indgreb i medfør af konkurrencelovens § 9 eller om fritagelse i medfør af konkurrencelovens § 8, stk. 1.

I de forhandlinger der fastlægger de vejledende priser for dansk råtræ deltager udover de to aftaleparter også Skov- og Naturstyrelsen (herefter S & N) som observatør. Styrelsen, der repræsenterer de statslige skove, udsender herefter en prisliste, hvor priserne stort set altid svarer til de priser, DS har aftalt med DTI.

Råtræhugsten fra DS' medlemmer og statsskovene skønnes tilsammen at svare til ca. $^{**}\%$ af forsyningen af råtræ i Danmark. En skønsmæssig ansættelse af DS' og Danske Træindustriers medlemmers samlede omsætning viser, at omsætningen langt overstiger 1 mia. kr.

Rådet skal tage stilling til, om der kan meddeles foreningerne en ikke-indgrebserklæring i henhold til konkurrencelovens § 9. Udsendelsen af vejledende priser på råtræ af to brancheorganisationer, der hver har en dominerende stilling på markedet vil medføre en uniformering af prisdannelsen på en væsentlig del af det danske marked for råtræ. Der kan derfor ikke anses at være grundlag for at give en erklæring om ikke-indgreb til aftalekomplekset efter konkurrencelovens § 9.

Desuden skal rådet tage stilling til om der findes grundlag for at meddele en individuel fritagelse til prissamarbejdet efter konkurrencelovens § 8, stk. 1. Konkurrencestyrelsen finder ikke, at betingelserne herfor er til stede.

Konkurrencestyrelsen vil ikke modsætte sig, hvis foreningerne i stedet for at aftale vejledende priser for råtræ udsendte en statistik over historiske salgspriser på råtræ opnået ved salg på hjemmemarkedet og /eller en oversigt over salgspriserne på relevante udenlandske markeder.

2. Beslutning

Konkurrencerådet vedtog, at meddele DS og DTI, at betingelserne for i medfør af konkurrencelovens § 9 at give en erklæring om ikke-indgreb for aftalerne om vejledende priser for råtræ (løvtræ og nåletræ) ikke er opfyldt. Rådet afslog desuden foreningernes anmodning om

fritagelse i medfør af konkurrencelovens § 8, stk. 1 fra lovens forbud mod konkurrencebegrænsende aftaler, jf. lovens § 6, stk. 1, da betingelserne herfor ikke er opfyldt.

Foreningerne påbydes i medfør af konkurrencelovens § 16, stk. 1, med virkning fra 1. marts 1999 at ophøre med at fastsætte og udsende fælles vejledende priser på råtræ, samt for DS' vedkommende med at fastsætte og udsende de såkaldte "grønne" prisbefalinger og for DTI's vedkommende at fastsætte og udsende de såkaldte "gule" prisbefalinger, der udsendes når foreningerne ikke er enige om priserne på visse trækvaliteter.

3. Sagsfremstilling

3.1. Baggrund og procedure

Den 20. maj 1998 modtog Konkurrencestyrelsen DS' og DTI's anmeldelse med anmodning om en erklæring om ikke-indgreb i medfør af konkurrencelovens § 9 eller en fritagelse i medfør af konkurrencelovens § 8, stk. 1, til prissamarbejdet mellem DS og DTI.

Aftalekomplekset behandledes efter den gamle konkurrencelov i maj 1995 af forretningsudvalget, der dengang anså, at prissamarbejdet var anmeldelsespligtigt. Endvidere fandt forretningsudvalget, at sekretariatet skulle følge udviklingen på råtræmarkedet for eventuelt senere, at tage stilling til om der var grundlag for at gribe ind overfor de to organisationers prissamarbejde.

Under forberedelsen af den nye konkurrencelov rettede DS (og Skovdyrkerforeningerne) i april 1997 henvendelse til Folketingets Erhvervsudvalg. Foreningerne henviste til den svenske konkurrencelov, hvor der efterfølgende blev vedtaget en tilføjelse, der fritog visse typer af kooperativt samarbejde indenfor svensk skovbrug, gartneri og landbrug fra forbudet i loven. Med henvisning hertil foreslog organisationerne, at der blev indarbejdet lignende bestemmelser i den danske konkurrencelov. Man fremhævede betydningen af de kooperative aktiviteter, der foregår indenfor dansk skovbrug, som ville blive bragt i fare, hvis de blev ramt af forbudet i den kommende lov.

I besvarelsen af de to spørgsmål fra Folketingets erhvervsudvalg¹ henviste Erhvervsministeren vedrørende de to foreningers henvendelse til, at foreningerne havde mulighed for at ansøge om individuel fritagelse fra forbudet i den nye konkurrencelovs § 6, jf. lovens § 8, før der blev taget stilling til en eventuel gruppefritagelse.

Sagsfremstillingen har været udsendt til høring 2 gange hos aftaleparterne samt hos S & N. DS og DTI har fremsendt bemærkninger ved fælles breve af 15. september 1998 og 9. november 1998. S & N's bemærkninger er indeholdt i brev af 14. september 1998.

Konkurrencestyrelsen har den 4. november 1998 spurgt DS og DTI, hvordan man ville stille sig til i stedet for vejledende priser at anvende en statistik udarbejdet på baggrund af historiske salgspriser på råtræ fra medlemmerne og/eller en oversigt over salgspriserne på relevante udenlandske markeder. Foreningerne har i brev af 10. november 1998 svaret, at DS tidligere har haft en prisnotering, men måtte opgive systemet, da indberetningerne ikke var repræsentative. DTI's medlemmer har på en forespørgsel fra foreningen svaret, at et sådant system heller ikke vil fungere for DTI's medlemmer. Endelig henvises til, at udenlandske prisstatistikker savner "oversættelsen" til effekten på det danske marked.

DS har oplyst, at aftalekomplekset ikke er anmeldt til EU-Kommissionen.

3.2 Parterne

a) Dansk Skovforening er en brancheforening for de større danske skovejere. De mindre skovejere er typisk organiseret i Skovdyrkerforeninger eller i Det Danske Hedeselskab, som begge er associerede medlemmer af DS. Associerede medlemmer definerer foreningen som medlemmer med en løsere tilknytning til foreningen, idet de kun har interesse i dele af Skovforeningens aktiviteter. Foreningen havde * medlemmer pr. 31. december 1997.

Medlemmerne har efter egne indberetninger tilsammen et træbevokset skovareal på **ha, hvilket svarer til ca. **\% af det samlede areal. DS får ikke indberetninger om medlemmernes hugst, men skønner at DS's medlemmer har en tilsvarende andel af hugsten som af arealet.

En stor del af nåltræet afsættes til savværkerne, der saver det op til konstruktionstræ (tømmer, planker, lægter og brædder), der anvendes til husbyggeri. En del træ, der anvendes udendørs til hegn og carporte mv. går til imprægnering før det sælges gennem byggemarkeder. Desuden anvendes træ til produktion af døre og vinduer. Andre kvaliteter bruges til emballage (paller og kasser) eller til flis, brænde, spånplader og cellulosestrø. Løvtræet bruges bl.a. til opskæring til møbelemner, parketstave og til planker.

DS' medlemmer afsætter det meste af produktionen direkte til køberne. Derfor har foreningen for størstedelens vedkommende ikke indblik i mængder og hvilke priser, medlemmerne faktisk sælger til. Men ca. **m³ (i 1997) til en værdi af ca.**mio. kr. afsættes centralt gennem DS' handelskontor. Af salget gennem handelskontoret udgjorde eksport af **størstedelen (ca. **m³), mens resten fordelte sig på salg af***. Skovejerne har ingen pligt til at sælge gennem handelskontoret.

Prisforhandlingerne med DTI foregår i Danske Skoves Handelsudvalg. DS oplyser, at handelsudvalget består af formændene fra foreningens 12 skovkredse, hvorfor DS ikke har direkte indflydelse på handelsudvalgets personsammensætning

b) Danske Træindustrier er en brancheorganisation under Træets Arbejdsgiverforening og Dansk Industri, hvor de fleste af de større primære træindustrier er medlemmer. Der er overvejende tale om savværker og emballagefabrikker, men også Junckers Industrier A/S (parketstave og MDF-plader) samt spånpladefabrikken Novopan Træindustri A/S.

DTIs medlemmer har godt * produktionssteder og DTI skønner selv at de står for ca. *\% af det indenlandsk producerede råtræ, der opskæres her i landet. Der er i de senere år sket en vis koncentration i savværksindustrien hen imod færre og større savværker. Men der eksisterer stadig en del mindre, lokale savværker. Pallefabrikkerne er for nogens vedkommende tillige savværker, der opsaver råtræ af lidt ringere kvalitet til trækasser og paller.

c) Skov- og Naturstyrelsen. S & N er den nationale myndighed på skov-, natur og kulturmiljøområdet og hører under Miljø- og energiministeriet. Styrelsen administrerer følgende områder: jagt- og vildtforvaltning, naturbeskyttelse, friluftsliv, råstofforvaltning, historiske bygninger samt driften af statsskovene.

Under styrelsens område hører skovbrugserhvervet generelt, men også driften af Miljøministeriets egne arealer dvs. bl.a. statsskovene. I den egenskab er S & N med en årlig produktion (hugst) på godt 10^3 svarende til ca. 10% af den totale hugst eller knap 10% af råtræmarkedet i Danmark den største enkeltudbyder af råtræ i Danmark.

S & N er efter aftale med DS tillagt observatørstatus i Danske Skoves Handelsudvalg. Efter prisforhandlingerne udsender S & N sin egen råtræprisliste, hvor priserne som regel svarer til de fælles råtræpriser, DS og DTI er blevet enige om. Mht. efterlevelsen af S & N's prisliste oplyser styrelsen i et notat af 21. oktober 1993 om styrelsens prisfastsættelse (som svar på en henvendelse fra Statsrevisoratet), at: "Priserne er oftest alene vejledende for distrikterne, der er frit stillet til at handle bedst muligt, men styrelsen lægger gerne visse begrænsninger på den negative fravigelse."

Sammen med DS' medlemmer dækker S & N ca. 10% af hugsten og ca. 10% af råtræmarkedet i Danmark. S & N udgør derfor sammen med SNs medlemmer tilsammen en betydelig faktor på markedet.

3.3. Den anmeldte aftale

De indenlandske priser på råtræ fastlægges gennem forhandlinger mellem Danske Skoves Handelsudvalg og DTI, og hvis der opnås enighed om priserne mellem de to parter udsender foreningerne fælles vejledende priser. Det sker dog af og til, at der ikke opnås enighed mellem organisationerne for enkelte kvaliteter. I så fald udsender hver af organisationerne ensidigt fastsatte priser (hhv. grønne priser fra DS' side og gule priser fra DTIs side). For nåletræ er forhandlingssystemet i november 1997 ændret, så der kun foregår prisforhandlinger to gange om året, nemlig i december hhv. juni. Der kan mellem disse ordinære forhandlinger kun ske forhandlinger ved en ekstraordinær udvikling på markedet.

DS udsender desuden generelle handelsbetingelser. Handelsbetingelserne indeholder bestemmelser om kvantum, opmåling, mærkning og nummerering, levering ved bilfast vej, overtagelse og ejendomsret, afhentning, force majeure, produktansvar og reklamation.

I den forbindelse enedes parterne i 1985 om en fællesudtalelse for "tillægspraksis", hvori det bl.a. hedder:

"Den gennem det sidste års tid udbredte tillægspraksis har en tendens til at undergrave både forhandlingerne om de vejledende priser og brugen af disse. Vi ønsker derfor at understrege følgende:

A. Overhold de fælles vejledende prisers princip:

Priserne er kun vejledende, og afvigelser kan finde sted under følgende 2 principielt forskellige forhold: 1. Pris-justeringer2. Service-justeringer...".

Ovennævnte "tillægspraksis", der indeholder en direkte opfordring til at overholde de fælles vejledende prisers princip, gælder i dag kun for løvtræ. I november 1997 blev der indgået en ny aftale mellem DS og DTI om tillægs- og fradragsbetingelser for nåletræseffekter, der bygger på nogenlunde samme principper som betingelserne for løvtræ, men hvor opfordringen til at anvende de vejledende priser ikke længere findes. Det skal bemærkes, at foreningerne har erklæret sig parat til også at ændre tillægspraksis for bøgtræ.

3.4. Markedet

a. Det relevante produktmarked

Det relevante produktmarked for prissamarbejdet omfatter *råtræ fra danske træsorter*, nærmere defineret som de træeffekter, der udsendes vejledende priser for, dvs. løvtræskævlér og nåletræstømmer samt brænde. Tropiske træsorter er således ikke medtaget. Derimod er forarbejdede træprodukter som brædder og lægter, møbelplader og træflis ikke omfattet, ligesom tropiske træsorter heller ikke indgår i markedet. For de nævnet produkter gælder det, at de ikke er prissat i prislisten.

Forsyningen af råtræ i Danmark fremgår af tabel 1:

Tabel 1. Råtræforsyningen i Danmark (1995-1996)

	mio. m³
Hugst ca.	1,92
+Import ca.	0,55
Tilgang	2,47
-Eksport ca.	0,21
Forsyning	2,26

Ca. 2/3 af hugsten i Danmark er nåletræ og ca. 1/3 er løvtræ. Da mængdefordelingen for afsætningen i Danmark af de enkelte kvaliteter ikke kendes, kan den nøjagtige værdi af det danske råtræmarked ikke fastlægges nøjagtigt. Dog skønnes forholdet mellem gavtræ og brænde at være ca. 60/40. Regnes der med ovennævnte forhold mellem nåletræ og løvtræ og det skønnede forhold mellem gavtræ og brænde fås en gennemsnitspris på råtræ på ca. 500kr./m³. Værdien af hugsten i Danmark af råtræ vil herefter kunne opgøres til ca. 1 mia.kr. (1,92 mio. m³ x kr. 500 = 0,96 mia.kr.). Værdien af det danske marked af råtræ vil baseret på samme gennemsnitspris være ca. 1,14 mia. kr. De to værdier er dog behæftet med nogen usikkerhed, da de er baseret på skøn.

Råtræproduktionens størrelse fremgår af tabel 2.

Tabel 3. Råtræproduktionen (hugsten) i Danmark (1996)

Udbyder	m3	\%
Dansk Skovforenings medlemmer	**	**
Skov- og Naturstyrelsen	**	**
Skovdyrkerforeningernes medlemmer	**	**
Det danske Hedeselskabs medlemmer	**	**
Andre skovejere	**	**

Total hugst *)	1.925.800	100,0
-----------------------	------------------	--------------

<SMALL>*) Kilde: Statistisk Årbog 1997</SMALL>

<SMALL>Anm. For en række af udbydere er produktionens størrelse baseret på skøn.</SMALL>

Som det ses af tabellen har DS' medlemmer og S & N tilsammen ca. **\% af den samlede hugst af såvel nåle- som løvtræ. Der kan dog pga. forsyningsforholdene være forskel på de to udbyderes andel af hugsten for de enkelte træsorter.

De mindre skovejere (bl.a. landmænd med skovdrift som bierhverv), der for manges vedkommende er organiseret i Skovdyrkerforeningerne har ca. **\% af hugsten, mens Det danske Hedeselskab har en andel på noget over **\%.

Ejerstrukturen inden for det private skovbrug er således, at der i alt er ** skovejendomme, men heraf har de ** største ejendomme med et skovareal på 500 ha eller derover mere end halvdelen af det samlede areal. De mindre ejendomme vil typisk være landmænd, der har udlagt et mindre areal som skov eller har plantet juletræer. Kun få skovejere har skovbrug som eneste erhverv.

Dyrkning af træ adskiller sig fra dyrkning af andre afgrøder en meget lang produktionstid, dvs. fra tilplantning til træets optimale hugstalter. Tidshorizonten strækker sig fra 50-70 år for nåletræ til 150-180 år for egetræer.

Alle skovejere er underlagt skovlovens bestemmelser og er efter denne lov pålagt en række forpligtelser, som influerer på driftsmulighederne. Skovejeren må ikke fælde sin skov eller ændre arealanvendelsen til f.eks. landbrug eller gartneri og han er forpligtet til at pleje sine skovarealer ved bl.a. regelmæssigt at foretage udtyndende fældning.

b. Det relevante geografiske marked

Det relevante geografiske marked er afgrænset til Danmark, idet det er på dette marked aftalerne om vejledende priser har virkning. Danmark er et relativt homogent marked med korte transportafstande og god infrastruktur. Høje transportudgifter virker som en adgangsbarriere til det nationale marked samt som barriere mellem Østdanmark og Vestdanmark, hvilket giver sig udslag i, at de vejledende priser for nåletræ er højere vest for Storebælt end øst for.

Andelen af træindustriens forsyning af råtræ fra hjemmemarkedet kan variere for forskellige træsorter (nåletræ og løvtræ) afhængig af, om kunderne er store industrivirksomheder, eller der er tale om mindre eller mellemstore virksomheder. Der er en ret stor import af visse trækvaliteter, fx bølgekævler til produktion af parketstave. S & N oplyser, at importgraden for råtræ i 1995 var **\% i emballageindustrien, **\% hos nåletræssavværkerne og mindst **\% for så vidt angår løvtræssavværkerne.

Prisudviklingen i de lande, der forsyner den danske træindustri og savværker spiller en rolle for disses opfattelse af den rette markedspris. Denne prisudvikling har efter branchens opfattelse derfor en væsentlig indflydelse på aftaleparternes forhandlinger om prisjusteringer - og dermed indirekte på prisdannelsen for råtræ i Danmark.

Det prisniveau, der fastsættes ved forhandlingerne vil dog - uanset den erkendte sammenhæng med priserne på råtræ fra de andre forsyningslande - primært være bestemt af de specifikke efterspørgsels- og udbudsforhold på *det danske marked*. Derfor må det relevante geografiske marked defineres som Danmark.

3.5 Konkurrenceretlig vurdering af aftaler i svensk og finsk skovbrug

a. Sverige

Det svenske Konkurrenceverket traf i 1996 (Kilde: Konkurrenceverkets Ärenden, juli-august 1996) beslutning om indgreb overfor den kooperative skovejerforening Södra Skogsägarna's (herefter SSä) prisliste på råtræ og tømmer. SSä er en kooperativ brancheforening af skovejere i Sydsverige. Foreningen råder desuden over egne savværker og papirindustri, men en del træ sælges til udenforstående aftagere, bl.a. savværker. Det var prislisten for salget til tredjemand, indgrebet gjaldt.

Konkurrenceverket fandt, at en stor del af SSä's salg sker til tredjemand, hvorfor det ikke er omfattet af konkurrencelovens undtagelsesbestemmelser vedrørende kooperativt samarbejde i landbrug, gartneri og skovbrug.

SSä indbragte Konkurrenceverkets afgørelse for Stockholms Tingsrätt (svarer til byretten) og fik medhold, idet retten ikke fandt, at SSä havde en markedsandel på det relevante marked, der oversteg de i loven angivne 25%. Konkurrenceverket indbragte i november 1997 Tingsrettens afgørelse for Marknadsdomstolen, hvor der ventes en afgørelse i november 1998.

b. Finland (EU-sag)

DS har henvist til Kommissionens beslutning om en fritagelse efter artikel 85, stk. 3, i sagen om "Finsk Tømmer". Sagen vedrører aftaler mellem den finske træindustriorganisation og den finske organisation for skovejere.

Fritagelsen er meddelt som et "comfort letter" og gælder i 5 år. Ordningen der er ændret i forhold til de oprindeligt anmeldte aftaler, er gennemført ved en tillægsprotokol i juni 1996. Iflg. ordningen kan den enkelte træindustrivirksomhed, der køber råtræ til papirmasse, tømmer mv., forhandle med et ad hoc- udvalg af lokale skovejere om en fælles holdning til den fremtidige markedssituation og prisforventninger. Disse er dog ikke af bindende karakter og den enkelte transaktion vil blive gennemført uden særlig hensyn hertil.

Det fremgår af sagen, at der efter ordningen ikke foregår noget prissamarbejde mellem industrivirksomhederne indbyrdes og at de ikke optræder som en samlet gruppe under forhandlingerne. Som nævnt repræsenteres skovejerne i disse forhandlinger af ad-hoc udvalg, udvalgt blandt regionens skovejere.

Sagen er offentliggjort i EFT C 317 af 26. oktober 1996 ved en meddelelse efter artikel 19, stk. 3, i forordning 17/62. Den endelige afgørelse om fritagelsen efter artikel 85, stk. 3, er ifølge Kommissionens hjemmeside dateret den 10. januar 1997, men ikke offentliggjort i EFT.

3.6. Aftaleparternes synspunkter

Aftaleparterne og S & N har i anmeldelsen og hørings svarene fremsat en række synspunkter, hvoraf de vigtigste refereres i det følgende:

a) DS og DTI gør gældende, at det relevante marked udover råtræ også burde omfatte savede træprodukter (fx lægter, bjælker og brædder af nåletræ). Foreningerne henviser til, at det står i bemærkningerne til konkurrenceloven, at man skal vurdere varenes substituerbarhed. Foreningerne henviser i deres indlæg af 9. november 1998 til, at Danmark har et forbrug svarende til ca. 8 mio. råtræækvivalenter i forhold til de knap 2 mio. m³ råtræ, der udgøres af den danske hugst. Foreningerne henviser til, at det er oplagt for forbrugerne (fx trælasthandlerne) at efterspørge den forarbejdede vare fra vore nabolande, hvor savværkerne på grund af stordriftsfordele kan producere billigere.

b) Desuden har DS og DTI defineret det relevante geografiske marked som samhandelsområdet, der udover Danmark omfatter den nærmeste halvdel af Sverige, Tyskland, Finland og Norge samt hele Baltikum. Hvis produktionen af råtræ i dette (større) område lægges til grund, udgør mængden af dansk produceret råtræ en meget lav andel (ca. 2%).

c) DS og DTI gør gældende, at træ er en international vare, hvorfor de aftalte priser blot er en tilpasning til de til enhver tid gældende verdensmarkedspriser. Danmark er nettoimportør af træ og træprodukter og priserne på de omkringliggende markeder må nødvendigvis påvirke priserne herhjemme.

d) Dernæst gør DS og DTI gældende, at de vejledende priser gør det nemmere for den enkelte skovejer at finde en fornuftig pris på sit produkt fremfor at han skal lave sin egen markedsundersøgelse hver gang, han skal afsætte et parti. Den enkelte skovejer kan ikke forventes at have et tilstrækkeligt markedsoverblik.

e) DS og DTI henviser endvidere til, at der kun er tale om vejledende priser og at aktørerne frit kan handle til andre priser. Desuden sker der en efterfølgende tilpasning af de vejledende priser ved tillægs- eller fradragpriser efter kvalitet.

f) DS og DTI henviser endvidere til en analyse, udarbejdet af en forsker ved Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole af råtræpriser i relation til konkurrenceforhold og efficiens på det danske marked². Det hævdes i analysen, at prissætningen på råtræ i Danmark ikke har været præget af inefficiens, at de danske priser i højere grad er præget af udenlandske priser end af lokale udbud og efterspørgselsforhold. Det hævdes endvidere som overvejende sandsynligt, at de centrale prisforhandlinger på det danske marked har sikret efficiensen ved at varetage indsamling og korrekt fortolkning af information, som den enkelte markedsagent ikke selv kan overkomme at indsamle og fortolke korrekt.

g) DS og DTI såvel som S & N har i deres høringsindlæg gjort gældende, at KS har misfortolket formuleringen "Overhold de fælles vejledende priser princip" i den af foreningerne aftalte "tillægspraksis", omtalt under punkt 3 "Den anmeldte aftale". DS mener således, at opfordringen ikke går på at medlemmerne skal holde de vejledende priser, hvis den enkelte skovejer ikke mener de vejledende priser er dækkende i den aktuelle markedssituation, men derimod en opfordring til at overholde de vejledende prisers *princip*. Med andre ord bør medlemmet gøre DS opmærksom på eventuelle skred i markedsprisen samt eventuelt bruge de aftalte former for tillæg eller fradrag i

priserne. DS har stillet sig positivt overfor at ændre den del af aftalen også for løvtræ, sådan at opfordringen fjernes.

h) DS og DTI har endvidere henvist til den under punkt 3.5 omtalte beslutning fra EU-Kommissionen om fritagelse i henhold til artikel 85, stk. 3, i sagen om "Finsk Tømmer". Foreningerne finder, at der er en række lighedspunkter mellem den tilladte finske ordning og det danske prissamarbejde, hvilket kunne tale for at tillade det anmeldte samarbejde.

3.7 Konkurrencestyrelsens bemærkninger til aftaleparternes synspunkter

ad a) Hertil skal styrelsen bemærke, at uanset at man er enig i, at prisdannelsen på de save og forarbejdede træprodukter i nogen grad indvirker på priserne på råtræ, ændrer det ikke ved det forhold, at det relevante produktmarked i denne sag må være råtræ, idet aftalen alene vedrører priserne i dette omsætningsled.

ad b) Dette synspunkt må styrelsen afvise, idet det relevante geografiske marked må være Danmark, fordi aftalen udspiller sine virkninger på dette marked.

Desuden henvises til, at DS og DTI selv anser Danmark som for stort til at udgøre ét geografisk marked, når det gælder *nåletræ*. Foreningerne finder, at Danmark må anses for to markeder, nemlig ét marked øst for Storebælt og et andet marked vest for Storebælt, idet man har vedtaget højere vejledende priser vest end øst for Storebælt. Dette går imod af den opfattelse, foreningerne giver udtryk for i bemærkningerne, hvor foreningen mener, at det vil være for snævert at definere Danmark som det relevante geografiske marked. Foreningen har dog givet udtryk for, at man har en forventning om, at de udsendte prisforskelle mellem Øst- og Vestdanmark på nåletræ på sigt vil blive reduceret.

ad c) Styrelsen skal hertil bemærke, at selv om Danmark er nettoimportør af råtræ udgør importen kun omkring 24\% af det samlede danske forbrug af råtræ. Importen er koncentreret om bestemte kvaliteter - navnlig bølgekvælvler.

ad d) Dette ændrer efter Konkurrencestyrelsens opfattelse ikke ved det forhold, at de aftalemæssigt fastsatte priser vil lægge niveauet for de priser der handles til i modsætning til en situation, hvor priserne er markedsbestemte. Ønskede DS at orientere medlemmerne om markedspriserne på råtræ, kunne dette ske på anden måde end ved udsendelse af en prislister. Foreningen kunne fx. indsamle og udsende en statistik over de realiserede salgspriser på råtræ - enten her i landet eller på udvalgte udenlandske markeder.

ad e) Styrelsen er enig i, at skovejere selv kan fastsætte deres salgspriser. Men der er en stærk formodning for, at de vejledende priser vil være retningsgivende, når den enkelte skovejere indgår en salgskontrakt. Desuden skal styrelsen henvise til, at aftaleparterne sammen med de vejledende priser udsender tillægs- og fradragsbetingelser, der fastsætter ensartede pristillæg for bestemte ydelser (fx. løbende månedlige leverancer afpasset køberens produktionskapacitet i stedet for et helt parti træ på en gang). Dette må umiddelbart føre til en vis uniformering ikke blot af basispriserne, men også af betalingen for særlige ydelser.

ad f) Konkurrencestyrelsen mener ikke, at der kan drages de anførte konklusioner af den foretagne analyse. Dette skyldes, at analysen fra KVL er baseret på, at man for visse træsorter, men ikke for

alle, finder, at de aftalte danske priser i det lange løb bevæger sig nogenlunde parallelt med priserne på de øvrige nordiske markeder. Dette viser imidlertid ikke, at det danske marked er effektivt, men er et resultat af, at man frit kan eksportere og importere træ. Den danske pris kan derfor ikke i det lange løb bevæge sig længere væk fra de nordiske priser end det transportomkostninger mv. muliggør. Spørgsmålet om effektivitet kan imidlertid ikke afgøres ved hjælp af en sådan (kointegrations)analyse. Afgørende for om det danske marked med sit aftalesystem kan kaldes et effektivt marked er, om der også på kort og mellemlangt sigt er muligheder for at tjene på arbitrage. Hvis dette er tilfældet, kan man næppe hævde, at markedet er effektivt i gængs økonomisk forstand. Dette spørgsmål er ikke analyseret endsi besvaret af KVL undersøgelsen og selv for de træsorter, hvor man finder såkaldt kointegration dvs. et parallelt forløb er der væsentlige forskelle i priserne.

ad g) Selv om formuleringen, som anført af DS og DTI ikke skal opfattes som en opfordring til at overholde de fælles vejledende priser, men derimod det modsatte (bruge tillæg og fradrag) er det vanskeligt at vurdere formuleringens faktiske betydning for medlemmernes anvendelse af de vejledende priser for løvtræ. KS hæfter sig ved, at formuleringen er fjernet i den nye aftale fra 1997 for nåltræ og at DS også er parat til at fjerne den for løvtræ.

ad h) Styrelsen mener ikke umiddelbart, at Kommissionen i denne sag har tilladt et system, der svarer til den foreliggende aftale mellem DS og DTI. Der er således ikke tale om udsendelse af en fælles prisliste som i Danmark. I øvrigt har aftaleparterne efter det i anmeldelsen oplyste ikke anmeldt det danske prissamarbejde til EU-Kommissionen.

4. Vurdering

4.1 Konkurrencelovens § 6, stk. 1-3

Aftalerne er indgået mellem 2 foreninger af virksomheder. På den ene side virksomheder, der driver erhvervsmæssig skovdrift og på den anden side træindustrier. Der er tale om aftaler mellem sammenslutninger af virksomheder i konkurrencelovens forstand.

Prissamarbejdet er baseret på branchemæssige aftaler mellem DS og DTI, som har til formål eller til følge at begrænse konkurrencen på det danske råtræmarked, og som derfor er forbudt i henhold til konkurrencelovens § 6, stk. 1.

Det skønnes jf. konkurrencelovens § 7, at de to foreningers medlemmers omsætning tilsammen overstiger 1 mia. kr., idet der i skovejernes omsætning også medregnes fx omsætningen med landbrugsprodukter og da der på industrisiden findes store virksomheder som Juncker, Novopan og en række større savværker. Aftaleparternes markedsandel overstiger 10% idet DS' medlemmers hugst på **mio. m³ udgør ca. **% af den samlede danske hugst og ca. **% af Danmarks forsyning af råtræ.

4.2 Spørgsmålet om en erklæring om ikke-indgreb, jf. § 9

En erklæring om ikke-indgreb i medfør af konkurrencelovens § 9 forudsætter, at Konkurrencerådet efter det oplyste vil kunne fastslå, at aftalen ikke falder ind under lovens forbud mod konkurrencebegrænsende aftaler.

Aftalen om prissamarbejde mellem de to foreninger indebærer en begrænsning af priskonkurrencen som vil påvirke prisfastsættelsen på en væsentlig del af afsætningen af dansk råtræ her i landet. Foruden salget fra de skovejere, der er medlemmer af DS vil prislisterne også have virkning for salget af træ fra S & N (statsskovene).

Styrelsen finder derfor ikke, at betingelserne for at give en erklæring om ikke-indgreb i medfør af konkurrencelovens § 9 er til stede.

4.3 Spørgsmålet om fritagelse i henhold til lovens § 8, stk. 1.

Med hensyn til de 4 betingelser i konkurrencelovens § 8, stk. 1, der alle skal være opfyldt for at opnå fritagelse, skal styrelsen bemærke følgende:

a) Ad 1. betingelse: at bidrage til at styrke effektiviteten i produktionen eller distributionen af varer og tjenesteydelser m.v. eller fremmer den tekniske eller økonomiske udvikling.

DS har især henvist til, at skovejerne gennem prissamarbejdet opnår en markedsgennemsigtighed og at både skovdyrkerne og savværksindustrien sparer administrationsomkostninger ved, at man centralt overvåger markedet i stedet for, at hver skovadministration eller savværk skal gøre det. DS antager, at besparelsen kommer forbrugerne til gode. De to årlige prisforhandlingsterminer giver efter DS opfattelse ro på markedet og reducerer sandsynligheden for pludselige prisudsving.

Hertil skal styrelsen bemærke, at det ikke kan afvises at en fælles prisliste er nemmere at håndtere og giver såvel købere som sælgere af råtræ et bedre markedsoverblik end, hvis skovejeren/savværket forud for hvert salg eller køb på egen hånd skal undersøge markedet og pejle sig frem til den gunstigste markedspris. På den anden side vil de fælles vejledende priser kunne medvirke til en uniformering af priserne på det danske råtræmarked og en udligning af potentielle prisforskelle mellem skovejerne. Det må efter styrelsens opfattelse være muligt for den enkelte udbyder af råtræ ud fra egne omkostningsberegninger og fornemmelse for markedet at fastsætte den rigtige salgspris overfor sine kunder. Endvidere vil det være muligt at skabe markedsoversigt på anden måde end ved at udsende en prisliste.

Desuden er det Konkurrencestyrelsens opfattelse, at fastsættelsen af fælles vejledende priser kan medvirke til en vis cementering af markedsstruktureren med den virkning, at mindre effektive skovbrug overlever.

Det må vurderes, at denne betingelse ikke kan anses for opfyldt.

b) Ad 2. betingelse: at sikre forbrugerne en rimelig andel af fordelene herved.

DS henviser til at skovdriftens gavnlige effekt for miljøet, rent grundvand og befolkningens rekreation samt fremme af træ som miljørigtigt produkt.

Styrelsen skal hertil bemærke, at prissamarbejdet ikke er en nødvendig forudsætning for opnåelse af disse miljøfordele. Desuden bør de fordele, forbrugerne skal kunne opnå af en aftale, for at den kan fritages, ikke kun være i form af bedre miljø, men ikke mindst i form af lavere priser. Styrelsen er ikke enig i denne vurdering, idet det må antages, at prissamarbejdet uanset den internationale påvirkning kan have den virkning, at prisniveauet på det danske råtræmarked hæves. Med andre

ord: der er ikke grundlag for at antage at prissamarbejdet fører til lavere priser på råtræ i Danmark og dermed til lavere priser på de forarbejdede træprodukter, der efterspørges som fx tømmer, vinduer af træ, parketgulve, træmøbler mv.

Denne betingelse kan ikke anses for at være opfyldt.

c) Ad 3. betingelse: ikke pålægger virksomhederne begrænsninger, som er unødvendige for at nå disse mål.

DS henviser til, at foreningen binder ikke sine medlemmer til at overholde de vejledende priser, og til, at andre organisationer har skrappe medlemsbindinger, bl.a. henvises til EF-dommen af 15/12-94 i sag C250/92 vedrørende Dansk Landbrugs Grovvarerelskab.

Styrelsen skal bemærke, at det er korrekt, at der ikke til prisforhandlingssystemet er knyttet pligt for medlemmerne af DS til at overholde priserne eller til at indrapportere de priser, medlemmerne handler til. Det skal imidlertid understreges, at brancheforeningers udsendelse af vejledende listepreiser udtrykkeligt er omfattet af forbudet, jf. bemærkningerne til lovforslagets § 6, stk. 2. Desuden vil skovejerne være stærkt tilskyndet til at følge de vejledende priser fremfor at kalkulere sine egne priser fra kontrakt til kontrakt.

Denne betingelse er derfor ikke opfyldt.

d) Ad 4. betingelse: ikke giver virksomhederne mulighed for at udelukke konkurrencen for en væsentlig del af de pågældende varer eller tjenesteydelser mv.

DS gør gældende, at den konkurrence, der eksisterer på det geografisk marked ikke gør noget sådant muligt.

Hertil skal styrelsen bemærke, at DS ikke har uddybet udsagnet nærmere. Selv om det ikke er muligt at påvise, hvilke priser skovejerne rent faktisk sælger til, formodes den centrale prisfastsættelse at medføre, at konkurrencen mellem udbydere (skovejerne) i væsentlig grad neutraliseres og at der sker en uniformering af priserne. Det skal erindres, at hugsten fra DS' medlemmer og S & N tilsammen udgør ca. *% af forsyningen. Det antages derfor, at konkurrencen om end ikke udelukkes så dog svækkes kraftigt for en væsentlig del af de pågældende varer.

Denne betingelse kan derfor ikke anses for opfyldt.

Da alle 4 betingelser skal være opfyldt er forudsætningen for en fritagelse iht. konkurrencelovens § 8, stk. 1, ikke til stede.

Mht. til behovet for centralt fastsatte vejledende priser, udtaler S&N i sit notat af 21. oktober 1993 til Rigsrevisoratet om fastsættelsen og kompetanceforholdene ved salg af træ fra statsskovene bl.a. følgende:

"Udviklingen på markedet er i denne forbindelse, at mange træindustrier nedlægges eller sammenlægges med færre og større industrienheder til følge samt med geografisk udvidelse af råtræindkøbet. Dette medfører videre, at en stadig større del af råtræhandlen vil komme til at ske centralt som forretningsaftaler, da de større industrier kræver en koordination af leverancerne.

Betydningen af de vejledende priser vil således falde i de kommende år – særligt for så vidt angår nåletræet og de mindre værdifulde løvtræeffekter."

Dette tyder på, at betydningen af den centrale prisfastsættelse vil aftage fremover, i hvert fald for statsskovene, men formentlig også for de større, effektivt drevne private skove, som vil finde andre samhandelsformer med industrien.

Dansk Skovforening og Danske Træindustrier har den 2. februar 1999 indbragt afgørelsen for Konkurrenceankenævnet.

<SMALL>1 "Den ny konkurrencelov med forarbejder" spørgsmål nr. 99 og 103</SMALL>

<SMALL>2_ Det drejer sig om en analyse, udarbejdet af Bo Jellemark Thorsen i marts 1997 med titlen "Long and "Short Run Dynamics of the Spatial Integration in the Nordisk Timber Market".</SMALL>